

Iøvrigt synes den på enkelte punkter vel formel i sin klassifikation, men er dog et betydningsfuldt bidrag til folkestyrets historie.

Victor Elberling har som råmateriale for de statistiske sammendrag kunnet anvende de oplysninger, han offentliggør i sit værk »Rigsdagens medlemmer gennem 100 år«. De to udsendte bind er resultatet af et kæmpearbejde udført gennem årtier. Samtlige rigsdagsmænd er biograferede og af næsten dem alle bringes et portræt (det havde været rart, om disse i så vid udstrækning som muligt havde været daterede). Biografierne er udelukkende refererende og indeholder hverken domme, vurderinger eller karakteristikker, hvorved bogen adskiller sig fra forgængerne (Barfod, Wulff, Bransager og Fog-Petersen), som hver for sig også kun behandlede deres samtidige. Til gengæld er Elberlings arbejde nøjagtigere og fyldigere med hensyn til data end disse. Det vil da også i fremtiden blive det værk, man søger til, og det vil ikke skuffe den, der søger det.

Vagn Dybdahl.

T. Vogel-Jørgensen: Berlingske Tidende gennem to hundrede år, bd. II (tiden 1849—1949) samt bd. III, andet halvbind, 1949. (Berlingske forlag).

Med udsendelsen af 2. bind af sin bredt anlagte skildring af Berlingske Tidendes historie har red. Vogel-Jørgensen afsluttet det store værk, der betegner en betydelig nyvinding i dansk pressehistorisk litteratur. I en række velafrundede kapitler føres fremstillingen frem til vore dage. Bogen svulmer af stof, hvoraf dog adskilligt uden skade kunne være udeladt. Fra redaktør Gulmanns død i 1934 er fremstillingen nærmest skitse-mæssig, og besættelsestidens bladhistorie tager kun enkelte sider af bladets skæbne op til behandling. Forf. har navnlig interesseret sig for at følge de skiftende tiders journalistiske behandling af dagens brogede stof og for at tegne levnedsskildringer af bladets mange medarbejdere. Derimod behandles bladets politiske betydning ret stedmoderligt. Trods de indvendinger, der kan rettes mod fremstillingen, vil bogen utvivlsomt formå at hævde sig, og mange historikere vil med udbytte kunne anvende det som et nyttigt opslagsværk. Der findes fortrinlige registre, og alle oplysninger er omhyggeligt dokumenterede i det medfølgende omfangsrige notebind. Dette indeholder endelig et optryk af en række betydningsfulde dokumenter.

Harald Jørgensen.

Marinus Langeland: Ad sandede Veje. 1949. (Det danske Forlag).

Den, der har beskæftiget sig mere indgående med den jyske husmandsbevægelse, vil kende Marinus Langeland som en af denne bevægelses pionerer. I sin menneskeligt set meget tiltalende erindringsbog har han fortalt om sin livsbane, idet han dog har lagt hovedvægten på sin barndom og ungdom; de tre fjerdedele af bogen omhandler disse to perioder. Den, der søger besked om husmandsbevægelsens udvikling, organisation og politik, vil derfor ikke hente nyt stof i bogen; den, der interesserer sig for den sociale baggrund for bevægelsen, vil derimod kunne finde træk til belysning af den utrolige fattigdom og nøjsomhed blandt landarbejdere og husmænd i de sidste årtier af det 19. århundrede.

Anmelderen læste bogen sideløbende med Andersen Nexø's erindringer og havde efter endt gennemlæsning besvær med ikke at forveksle de to skildrin-

ger af forholdene i et fattigt arbejderhjem. Det er de samme træk, man møder, lige ned til det berygtede amerikanske svinefedt, der åbenbart var fattigmænds sidste tilflugt, hvis der i det hele taget skulle noget på brødet. Nogle af Langelands oplevelser som hyrdedreng og tjenestekarl havde været oplagt stof for Aakjær, og i skildringerne af den sejge kamp mod lyng og flyvesand kan vi nikke genkendende til Skjoldborg.

Men selv om digterne har øst af samme stof, er Langelands bog på ingen måde overflødig, den er et godt korrektiv og supplement. Den fortæller f. ex., at en forstående husbond og madmor også kunne findes, og at det sociale skel mellem på den ene side arbejdere og husmænd og på den anden gårdejere ikke var så skarpt, som man fra litteraturen kunne fristes til at tro. Men ved siden af dette fortæller den, at de stærke sociale skildringer, som vor litteratur giver af den tid, absolut har god bund i virkeligheden. Bogens historiske værdi ligger i den redelighed, der således præger disse erindringer fra det 19. århundredes slutning.

J. Holst-Jensen.

H. P. Hjerl Hansen: Danske pionerer i Sibirien. 1949. (Gyldendal).

Da direktør H. P. Hjerl Hansen døde i 1946, efterlod han sig et ikke trykfærdigt manuskript til en bog om dansk indsats i Sibirien før den sovjetiske revolution. Manuskriptet er nu efter en tilrettelægning ved Finn Hjerl-Hansen offentliggjort i form af en statelig bog med et smukt omslag og en rigdom af illustrationer.

Det viser sig, at H. P. Hjerl Hansen foruden den velkendte og ualmindelige kommercielle indsigt også besad betydelige stilistiske evner. Det kan ikke skjules, at bogen ikke er en faghistorikers værk, men hvad den mangler i fast opbygning og dybere udredning af problemerne, har den til gengæld i den friske og fængslende fremstilling.

Bogen handler ikke udelukkende om det af Hjerl Hansen i 1904 stiftede Sibiriske Kompagni. De første hundrede sider er helliget en almindelig skildring af Sibiriens folk og natur om ved århundredskiftet, hvorefter følger en redegørelse for dansk indsats indtil 1904 og endelig skrives Det sibiriske Kompagnis historie, men med stadige sideblik til andre virksomheders indsats i det store, fjerne land.

Det er interessant at læse Hjerl Hansens skildring som en pendant til statsråd C. A. Koefoeds erindringer: 50 år i Rusland 1878—1920. (København 1945). Som Koefoed øvede en betydelig indsats for det russiske landbrugs udvikling, havde de danske handelsmænds virke i Sibirien heldbringende følge der. Danskerne kom derud for at starte en systematisk eksport af sibirisk smør til Europa. Varen var ikke det fine bordsmør, men den billige pris gav det alligevel afsætning både som spise- og bagesmør. De danske købmænd var i egen interesse interesseret i at fremme produktionen både kvalitativt og kvantitativt, og samtidig med at de virkede for bedre metoder i mejeribrugget, solgte og fabrikerede de landbrugsmaskiner, som de i det hele taget havde gode afsætningsmuligheder for andre købmændsvarer på grund af deres nære kontakt med landbefolkningen.

Der savnes i fremstillingen i nogen grad en redegørelse for Det sibiriske Kompagnis opbygning og organisation. Det må beklages så meget mere som næppe nogen anden end H. P. Hjerl Hansen ville have kunnet skrive om det, da en stor del af kompagniets arkiver gik tabt i revolutionens malmstrøm.